

A. A. Mendes Corrêa, O significado genealógico do „Australopithecus” e do crânio de Tabgha e o arco antropológico indico (Trabalhos da Sociedade Portuguesa de Antropologia e Etnologia, fasc. III, t. II, Porto 1925).

Gedurende de laatste jaren is het probleem der afstamming van den mensch haaldelijk het onderwerp van prof. M. C.'s studies geweest. Laatstelijk, onder bovengenoemden titel behandelt hij de genealogische beteekenis van „*Australopithecus*” (Taungs, Z. Afrika) en den schedel van Tabgha (Palestina), in verband met de, volgens M. C., vermoedelijke bakermat van het menschelijk geslacht. Zooals te verwachten was, deelt M. C. de meening van Dart en Elliot Smith slechts tot op zekere hoogte. De schedel van Taungs heeft aan een jong exemplaar eener nieuwe fossiele (pleistocene?) Anthropoidensoort behoord. Hij vormt echter geenszins „o fascinante intermediário” (p. 13, 34, 35), dien sommigen er in willen zien. Het scheppen eener nieuwe familie, die der *Homo-simiidae*, door Dart c.s. is ongegrond. De hypothetische reconstructie van Dart (fig. III bij M. C.) is hersenschimmig en waardeloos, om hier geen forskere uitdrukking te bezigen. Wat weten wij b.v. van de haren, weeke deelen en lichaamsproporties van dien aap? Eigenlijk niets dan door vergelijking met andere Anthropoiden. De correlatiewet van Cuvier is somtijds zeer moeilijk toe te passen, zooals M. C. terecht nog eens in herinnering brengt door het bekende geval der tanden van een gorilla¹⁾.

De schedelfragmenten, die in 1925 door Turville-Petre in een hol van het gewest Tabgha, bij het meer van Galilea, werden gevonden, zijn in menig opzicht belangrijk. Het voorhoofdsbeen is geprononceerd neanderthaloid, maar volgens Keith staat de mensch van Tabgha wegens zijn schedelhoogte nader bij *Neanthropus* (*H. Sapiens* of *recens* van anderen) dan de eigenlijke Neanderthaler. Deze meening wordt door M. C. gedeeld. Het is merkwaardig, dat de steenen voorwerpen, die in de onmiddellijke nabijheid van de schedelfragmenten werden gevonden, van het Mousteriëntype zijn. In verband met deze en vroegere vondsten, zooals die van Taungs, Broken-Hill, Fayum, Sivalik, Trinil, Wadjak, Manila (? „praenegrito”) en Talgai (protoaustralische), neemt M. C. als vaststaande aan, dat het centrum van evolutie der hoogere primaten en de bakermat van het menschelijk geslacht zich ergens in het bekken van den Indischen Oceaan of zijn omgeving moeten hebben bevonden. Een voorbeeld ontleenende aan de natuurkundige aardrijkskunde — dat van de vulkanengordels — vormen genoemde vindplaatsen, wanneer men die in gedachten onderling verbindt, als het ware een gordel, dien M. C. den Indischen anthropophyletischen noemt. Naarmate er meer palaeontologische vondsten zullen gedaan worden, zou men dan later isophyletische lijnen kunnen trekken, die de vindplaatsen van fossiele typen in hetzelfde ontwikkelingsstadium verbinden. Bovengenoemde denkbeelden hebben wel is waar een zekere mate van waarschijnlijkheid, maar het bewijs is m.i. niet te leveren. Immers de verhouding van land en water in vroegere geologische tijdperken was grootendeels zoo geheel anders dan nu, dat een uitgestrekt gebied van thans bestaande zeebodems voor altijd aan onze nasporingen onttrokken zal blijven. In verband met de verschuivingstheorie der continenten van Wegener, meent M. C., dat over nu verzonken vastelanden, natuurlijk onder geheel andere klimatologische toestanden dan heden ten dage, wellicht volksverhuizingen hebben plaatsgehad. Als voorbeeld noemt hij een mogelijke immigratie in Zuid Z. Amerika.

¹⁾ A. Gaudry, Sur la similitude des dents de l'homme et de quelques animaux (L'Anthropologie, t. XII, 1901), geciteerd naar Mendes Corrêa.

Deze zou dan van Australië uit, over Tasmanië, Z. Nieuw-Zeeland en het Zuidpoolcontinent hebben plaats gevonden (p. 22—24, 37—38, fig. 2). M. C. schijnt te meenen, dat Hrdlička het eerst aan het bevolken van Amerika over de Bering- (niet Behring-) straat heeft gedacht. Sedert men in wetenschappelijken zin over de ethnogenie en ethnologie van Amerika heeft gedebatteerd — gedurende minstens $1\frac{1}{4}$ eeuw — is die, overigens meer dan waarschijnlijke hypothese door verschillende auteurs opgesteld. De hypothese van Rivet (p. 22, 37), volgens welke Amerika tevens door transoceanische migraties (Melanesiërs, Australiërs, Malayo-Polynesiërs) zou bevolkt zijn, is lang niet algemeen aangenomen, zooals M. C. schijnt te gelooven. Een der zeer weinige vaststaande, door R. te berde gebrachte feiten, maar reeds ± 50 jaren vóór hem aangetoond, is de treffende craniologische overeenkomst van het Lagoa Santa (Palaeoamerikaansche) ras met zekere Melanesiërs. Overigens doen ettelijke van Rivet's parallellen, natuurlijk mutatis mutandis, mij aan *De origine gentium americanarum* van Hugo de Groot denken ¹⁾.

Mijn bestek laat niet toe verder bij het betoog van Mendes Corrêa stil te staan. Tenslotte kan ik niet nalaten er op te wijzen, dat ik in het tweede gedeelte van dit geschrift het gewoonlijk voorzichtig scepticisme en den kritischen zin van dien Portugeeschen hoogleeraar mis.

H. TEN KATE.

K. Saller: *Die Cromagnonrasse und ihre Stellung zu anderen jungpalaeolithischen Langschädelrassen. Zeitschrift für induktive Abstammungs- und Vererbungslehre, 1925, Band XXXIX, Heft 2.*

Omtrent de vraag, welke jongpalaeolithische schedels tot het Cromagnonras kunnen worden gerekend, bestaat veel verschil van meening. De opvattingen toch dienaangaande, o.a. van Hamy, Hervé, Klaatsch, Giuffrida Ruggeri, Bonnet, Paudler, Plate, Boule en Hauschild loopen zeer uiteen.

Thans heeft Saller dit vraagstuk onder de oogen gezien en daarvoor allereerst de verschillende jongpalaeolithische schedels op hun belangrijkste absolute maten en indices vergeleken, de variatie-breedten nagegaan, bovendien rekening houdende met de door verschillende onderzoekers vermelde morphologische bijzonderheden der schedels.

Op grond van zijn onderzoek meent dan Saller drie typen tot het Cromagnonras te mogen rekenen:

Type I: gekenmerkt door een langen, zeer breed en vrij lagen schedel, met smal voorhoofd en smal tot middelmatig breed achterhoofd, breed gelaat, lage oogholten, smallen neus en hooge gestalte. Deze groep omvat de schedels Cromagnon 1 en 3, Laugerie Basse 4, Cavillon, den mannelijken Cromagnonschedel uit de „Grotte des Enfants” en den mannelijken schedel van Predmost. Misschien hoort hierbij ook nog de schedel van Grenelle Carrière Coulon No. 3. Deze ondergroep van het Cromagnonras kwam reeds in het Aurignaciën voor.

Type II: is korter en smaller van schedel, de absolute schedelhoogte is dezelfde, de relatieve echter iets grooter dan bij type I; het voorhoofd is middelmatig breed, het achterhoofd eveneens, het gelaat is smaller, maar ongeveer even lang, de oogholten zijn smaller, maar lager, de neus is middelmatig hoog tot plat.

Tot deze ondergroep rekent Saller: Cromagnon 2, Solutré 5, Laugerie Basse 2, Grenelle Carrière Helie 1 en 2, Carrière Coulon 1 en 2, Solutré 7 en 8 en misschien ook den vrouwelijken schedel van Predmost. Waarschijnlijk dateert dit type op zijn laatst uit het Solutréen.

Type III is middelmatig lang van schedel, middelmatig breed tot smal, met relatief hooger en schedel, breed voorhoofd, middelmatig breed achterhoofd, middelmatig lang gelaat, lage tot middelmatig hooge oogholten en eer een smallen neus.

¹⁾ Zie Tijdschr. K. Ned. Aardrijksk. Gen., jaarg. 1925, p. 805—817.

Hiertoe worden gerekend de schedels Solutré No. 2, Lautsch, de beide jeugdige schedels van Barma Grande. Misschien is dit type, dat reeds in het Aurignaci n bestond, slechts een individuele vorm van het vorige, misschien ook een mengvorm van type II, met andere, hogere vormen.

Behalve deze, tot het Cromagnonras gerekende typen, onderscheidt *Saller* in het jong-palaeolithicum nog het Grimaldi-ras (Grotte des Enfants), een Barma-Grande-ras (schedels van Barma Grande in Menton, Barma Grande 2), een Chancelade-ras, een Obercassel-ras (mannelijke schedel van Obercassel) en een Br nn-ras (Combe-Capelle, Br nn I, vrouwelijke schedel van Obercassel, Galley-Hill?).

Saller meent, dat al de genoemde rassen niet van elkaar kunnen afgeleid worden, vooral omdat zij in Europa vrijwel gelijktijdig optreden. Misschien dat elders een gemeenschappelijke oorsprongsvorm, waaruit deze rassen zijn ontstaan, te vinden is?

Of nu inderdaad *Saller* met de onderscheiding dezer rassen het moeilijke vraagstuk heeft opgelost, zullen nadere onderzoekingen en studies moeten leeren. Ik voor mij zou huiverig zijn, aan de hand van het toch nog zoo schaarsche materiaal, thans reeds zooveel rassen in het jongpalaeolithicum te onderscheiden.

K. de Z.

Приложение к Русскому Антропологическому Журналу.

(*Supplement van het Russ. Anthr. tijdschrift*)

Deze eerste aflevering bevat een reeks opstellen over verschillende opgravingen in Rusland in de laatste jaren verricht. Zoo geeft A. P. Pawlow een uitvoerige beschrijving van opgravingen in de nabijheid van het dorp Oendory aan de Wolga in het gouvernement Simbirsk. Daarbij zijn tusschen verschillende beenderen van fossiele zoogdieren als mammoeth, Siberische neushoorn, rendier en andere ook eenige schedelbeenderen van menschen gevonden. Pawlow vergelijkt de op grond van deze beenderen gereconstrueerde schedels met die van Cannstatt, Br x en Egisheim en komt tot de gevolgtrekking, dat de schedels zeer dicht bij die van Cannstatt en Br x staan, daarentegen van die van Egisheim meer verschillen.

In het tweede gedeelte van dit opstel bespreekt Pawlow de verschillende karakteristieke kentekenen van de vier fossiele hoofdrassen van Europa: het Noorsche, het Middellandsche, het Alpine en het brachycephale Noordsche of Baltische ras der Russische anthropologen en de wegen langs welke de rassen zich over Europa verspreid hebben.

Zjokow geeft een uitvoerige geillustreerde beschrijving van de in de nabijheid van het dorp Lijalow (40 K.M. van Moskou) aan de rivier Klijsma in veengrond gevonden overblijfselen van verschillende gereedschappen van vuursteen, been en hoorn, die ten deele gespleten en gepolijst zijn. Ook zijn daar verschillende fragmenten van aardewerk, welke meerendeels versierd zijn, beenderen van zoogdieren en vogels en schelpen gevonden, welke tot de neolithische periode behooren; volgens Zjokow staat de neolithische cultuur van Lijalow dicht bij de Baltische cultuur.

D. P. Meistcheriakow geeft een beschrijving van den veengrond van Lijalow, waar de vondsten gedaan zijn. W. S. Doctoerowsky probeert den ouderdom van de cultuur van Lijalow te bepalen en meent de vorming van de turflagen, waar de overblijfselen gevonden zijn, in den Atlantischen tijd te kunnen stellen. A. Lindholm geeft een volledige beschrijving van de schelpen der mollusken, die men in de turflaag vond.

J. TEN CATE.

Th. F rst und Fr. Lenz: Ein Beitrag zur Frage der Fortpflanzung verschieden begabter Familien. Archiv f. Rassen- u. Gesellschaftsbiologie, Band 17, Heft 4, 1926.

De hogere klassen der maatschappij planten zich in minder sterke mate voort dan de lagere. Wanneer die hogere klassen hun bevoorrechte positie danken aan

grooter begaafdheid, dan is hun minder sterke voortplanting funest voor het ras en de maatschappij. Het is echter moeilijk na te gaan in hoeverre eigen kwaliteit en in hoeverre uitwendige gunstige omstandigheden een hoogere sociale positie deden veroveren. Direct bewijs, dat de begaafden zich minder sterk voortplanten hebben wij aan bovengenoemd feit dus niet. Fürst en Lenz gingen daarom uit van de begaafdheid der kinderen. „Daar de bron der begaafdheid in de erfelijkheidsmassa der familie ontspringt, kan men uit het verschillend kinderaantal van ouders met begaafde kinderen enerzijds, met onbegaafde kinderen anderzijds op de verschillend sterke voortplanting van verschillend begaafde families besluiten”. Zij onderzochten 807 Münchener scholieren, die voortgezet onderwijs genoten hadden. Wel zijn de schoolvorderingen geen zuivere indicatie der begaafdheid, maar psychologische onderzoekingen met tests hebben een hoge mate van overeenkomst aangetoond tusschen begaafdheid en schoolprestaties. Ook de fabrieken verklaarden, zich bij de plaatsing van arbeiders op de beoordeelingen der scholen voor voortgezet onderwijs te kunnen verlaten.

Er waren 2 groepen van leerlingen. Groep A bevatte 500 jongelui van 16—17 jaar, die opgeleid werden voor geschoold vakman: mecaniciën, machinebouwer, boekdrukker, etc. De vaders van deze jongelieden waren eveneens meest geschoolde werklieden en verder kleine kooplieden en beambten. Groep B bevatte 390 jongelui, die ongeschoolde werklui zouden worden, evenals hun vaders grootendeels waren. De algemeene schoolprestaties werden aangeduid door de cijfers I, II, III, IV en V; I het hoogst, V het laagst.

In groep A kwamen scholieren met het waardeeringscijfer I niet voor; die met het cijfer II kwamen uit gezinnen met gemiddeld 3.35 kinderen, met III uit gezinnen met 3.91, met IV uit gezinnen met 4.41 en met V uit gezinnen met 6.93 kinderen. Wij zien dus heel duidelijk: de gezinnen met de hoogste prestaties leveren de minste kinderen.

In groep B kwamen scholieren met het waardeeringscijfer I eveneens niet voor; die met het cijfer II stamden uit gezinnen met gemiddeld 4.10 kinderen, met III uit gezinnen met 4.88, met IV uit gezinnen met 6.29 en met V uit gezinnen met 7.87 kinderen. Dus ook voor deze groep geldt: hoe beter materiaal, hoe geringer de voortplanting.

Eenige statistisch vereischte correcties veranderen aan deze conclusies niets, markeeren ze zelfs nog duidelijker.

I. BRUMMELKAMP.

Anthropos Band XX Heft 5, 6. Sept. Dec. 1925.

Dit n°. is voor een groot deel gevuld met ethnografiese bijdragen, die zich uiteraard voor een referaat niet lenen. Het zijn o.a.:

Pagès: Au Ruanda, sur les bords du lac Kivou; Prof. Preusz: Forschungsreise zu den Kägaba Indianern; Rev. Father J. Staal: The Dusuns of North Borneo, en, in 't Nederlands, *A. van Odiijk M. S. C. Ethnographische Gegevens over de Manobo's van Mindanao*.

Van belang is verder een vertaling uit 't Noors van een anthropologiese studie van *Halfdan Bryn: Die Entwicklung der Menschenrassen*. Schr. verdedigt de stelling, dat er geen overgangen tussen de rassen onderling zijn, behalve die, welke ontstaan zijn door menging. Hij onderscheidt drie, in de grond verschillende lagen bij de rassenvorming: 1. die der Pygmeeën, 2. die der laagstaande rassen, 3. die der hoogstaande rassen.

Bij de bespreking der dwergvolken betwijfelt de schr., evenals Bijlmer, of er op N. Guinee wel echte pygmeeën stammen voorkomen, hoewel een pygmoïde rassenelement zonder twijfel te konstatieren valt.

De Koeboe's van Sumatra rekent hij tot de meest primitieven uit anthropologies oogpunt [in hetzelfde n°. van *Anthropos* komt P. P. Schebesta tot de konklusie, dat ze tot 't Maleise ras gerekend moeten worden en hun lage kultuur een gevolg is van degeneratie].

Bryn betoogt verder, dat er niet één pygmeeënras is, maar verscheidene; hier nadert hij dus Kollmann. In tegenstelling met deze meent hij, dat niet elk ras van

hoge gestalte uit een bepaald dwerggras is ontstaan, maar dat uit een klein aantal dwerggrassen een groot aantal rassen met hoge gestalte ontstonden.

Bij de laagstaande niet-pygmoïde rassengroepen worden 5 rassen onderscheiden: 't Nigritiese, 't Austromelanesiese, 't Dravidiese, 't Indies-amerikaanse en 't Samiese. De vorming van deze rassen door isolering verdedigt de schr. op palaeogeografiese gronden, waarbij hij tot 't oligoceen teruggaat.

De hoogere rassen worden in een slotartikel behandeld.

Van andere bijdragen verdienen nog vermelding Dr. Bayer: *Die Religion der ältesten ägyptischen Inschriften* en 't kort verslag van de „Semaine d' Ethnologie religieuse”, te Milaan gehouden in Sept. 1925.

J. J. FAHRENFORT.

„Etudes”, revue catholique d'intérêt général,
63e jrg. (Paris, 5 Place du Président—
Mithouard VIIe).

In dit halfmaandelijksch tijdschrift, dat een 3000 blz. leetuur per jaar geeft voor 50 fr. komen nu en dan artikelen voor, die ook voor „Mensch en Maatschappij” van belang zijn. Daarop zal in het vervolg de aandacht gevestigd worden.

No. 1. (5 Jan. '26). Als inzet een dialoog van Augustin Valentin over „La spiritualité de l'âme”. Zeer leesbaar, maar wat on-Hollandsch. Te smakelijk voor filosofie!

Blz. 40 het slot van een interessante enquête over „La valeur des lois humaines” door M. Riquet. Antwoorden van Maurice Haurion, René Johannet e.a.

Blz. 62—75 een overzicht van de reizen van P. Licent in Noord-China (1914—1923), waarover hij een journaal van 1700 blz. met een atlas van 154 bladen en 3000 photographieën publiceerde. ('t Werk kwam uit bij de Librairie française te Tientsin; meest geographie, geologie, zoölogie enz.).

No. 2. (20 Januari). Blz. 129—146. Henri Lammers: La crise intérieure de l'Islam”. Hierin eene bespreking van het boek van Cheikh Abderrazik „L'Islam et la genèse du pouvoir”. Laatstgenoemde verkondigt hierin wel zeer revolutionnaire meeningen omtrent Kalifaat, politiek regime, vooruitgang enz.

Blz. 169—192. Een nieuwe dialoog van Augustin Valentin over „L'âme des bêtes”. Een curieus staaltje dierspsychologie; 't sluit alles als een bus als. . . niet uitgegaan werd van hetgeen juist bewezen moest worden!

Blz. 193—209. Henri du Passarge handelt hier over een zeer belangrijk vraagstuk „Les perplexités du contribuable croyant”. 't Woord van een gezaghebbend man in de Katholieke wereld over den belastingplicht, de waarde van den fiscaal eed enz.

No. 3 (5 Februari). Blz. 281—305. De ervaringen van Paul Doncoeur op „Meetings et conférences de pénétration”. Een stuk psychologie der menigte, vooral uit de Parijsche voorsteden.

No. 4. (20 Febr.). Blz. 427—449. Guillaume de Jerphanion, een kenner van Turkije geeft hier het eerste deel van een reis „A travers la Turquie nouvelle”. De nieuwigheden door Moustapha Kémal verordend, worden met vaardige pen geschilderd.

No. 5. (5 Maart). Pierre Lhande, de bekende schrijver over de Basken begint zijne beschrijving over „L'église dans le banlieue”. (blz. 513—526). Deze monographie, die in volgende afl. voortgezet wordt, geeft een zeer onverwachten kijk op het leven der Parijzenaars in de banlieue. Een goed stuk sociographie over den zelfkant der samenleving.

No. 6. (20 Maart). 't Vervolg van P. Lhande (blz. 680—694), de arbeid tusschen chiffonniers en terrassiers die samen hokken tot op 15 K.M. van Parijs.

Blz. 695—713. Paul Coulet „Les exigences matérielles de la vie”. Een zinnetje uit 't slot dat den inhoud voldoende aangeeft: „Les exigences matérielles de la vie peuvent donc, en certains cas, demander aux époux une continence qui n'est presque jamais sans héroïsme”.

No. 7. (5 April). Blz. 46—58. Het derde stuk van P. Lhande, thans over Ivry la rouge, een arbeidersvoorstad van 50.000 inwoners.

No. 8. (20 April). Blz. 169—179. Het vierde stuk van P. Lhande met den karakteristieken naam „Au paradis de Lénine”. In vijftig jaar tijds van groentenkweekerij met landelijke omgeving tot voorstad met cinema en modern gerief, een stuk stedenontwikkeling speelt zich voor ons af in de beschrijving van Bobigny „ultra rouge”.

W. R. HEERE.

Revue internationale de Sociologie (direction René Worms); Sept.—Oct. en Nov.—Dec. 1924 (Nos. 9—12).

De aflevering Sept.—Oct. bevat een artikel getiteld: La theorie des mouvements des peuples et la guerre civile en Russie van A. Koulischer. De schrijver behandelt eerst de o.a. door Tolstoi in zijn „Oorlog en Vrede” verkondigde theorie, dat de geschiedenis niet gevormd wordt door de daden van groote mannen, maar door de elementaire bewegingen der massa's. Van deze leer nu gaat hij uit, als hij de geschiedenis van Rusland in de laatste eeuw, en meer in het bijzonder gedurende den burgeroorlog behandelt. Zijn conclusies zijn zeer in het kort de volgende: Kenmerkt het einde der 19e eeuw zich door een verplaatsing der massa's van het Westen naar het Oosten, deze beweging kwam tot stilstand bij den Russisch-Japanschen oorlog. Daarna komt er een verplaatsing in Westelijke richting (Russificatie van Polen, immigratie van Polen naar Duitschland). In Europa ziet men in het begin van den wereldoorlog het zelfde verschijnsel (inval van de Duitschers in Frankrijk, van de Russen in Oost Pruisen en Galicië).

In 1917 kan men echter in Rusland een, ook in Europa beginnende, beweging naar het Oosten constateeren, die aanvangt met den terugkeer van de soldaten van het front, en omstreeks 1918—1920 haar hoogtepunt bereikt (successen van het roode leger in het Oosten, tegenover tegenslagen in het Westen tegen Polen en de Randstaten). Dan komt er omstreeks 1922 weer een verandering: langzamerhand gaat de Bolschewistische politiek zich weer meer naar het Westen richten (Bessarabische kwestie komt weer meer naar voren, terwijl Rusland meer aansluiting bij het Westen zoekt). Ook in Europa is deze beweging weer waar te nemen: Successen van Turkije op Griekenland, sterke Italiaansche immigratie in Frankrijk, mislukking van de separatistische opstanden in het Rijnland. Deze laatste beweging levert volgens Koulischer echter nog geen ernstige bedreiging van den wereldvrede op; voor de toekomst zal echter alles afhangen van de verhouding tusschen het rythme van deze gewelddadige verplaatsingen der massa's en het rythme van den economischen en socialen vooruitgang, die er de intensiteit van verzwakt en de schokken minder erg doet zijn.

André Pavie schrijft over: „L'orientation professionnelle”. Hij wijst op de wanorde die er nog heerscht op het gebied van de beroepskeuze. Wanneer vroeger — in den tijd van het handwerk — iemand een bepaald beroep koos, dan kende hij meestal dat beroep uit eigen aanschouwing; hij had het zien uitoefenen bij familieleden of kennissen, en wist wat er voor vereischt werd. Ook van de vooruitzichten was hij op de hoogte; vaak werd na eenigen tijd het bedrijf van den vader of van een ander familie-lid overgenomen.

Tegenwoordig is dat anders. De arbeid wordt verricht binnen de muren der fabriek en na afloop van de dagtaak spreken de werklieden weinig meer over hun arbeid. Degenen die een beroep moeten kiezen, kunnen zich geen goede voorstelling maken van de werkzaamheden die hun wachten. Zij weten niet welke kennis en welke physische en psychische hoedanigheden vereischt worden, en hoe voor hen de vooruitzichten zijn. Het gevolg is, dat velen na korten tijd weer een ander beroep kiezen, en het aantal door lange ervaring getrainde arbeiders betrekkelijk gering is. In 1918 werd in Bordeaux een enquête gehouden onder de toen werkzame handarbeiders. Het resultaat was dat slechts 20 % hun vak op uitstekende wijze uitoefenden en 20 % nog op een

behoorlijke wijze, terwijl de rest middelmatig of slecht was. Deze laatsten hadden echter wellicht in een ander beroep goed kunnen slagen. In het canton Genève werd aan 5.396 kinderen, waarvan 2.471 jongens, de vraag voorgelegd welk beroep zij wilden kiezen. Meer dan een vierde der jongens wilde mecaniciën worden, terwijl de anderen een betrekking bij de spoorwegen of op een kantoor wenschten; slechts een heel klein deel verlangde een ander handwerk dan dat van mecaniciën. De meisjes wilden kantoor-beampte, stenotypiste worden. Het gevolg was dat er ongeveer 10 candidaten voor één vacature waren!

Pavie dringt nu aan op een behoorlijke voorlichting bij de beroepskeuze, en een nauwkeurig onderzoek op de physische en psychische geschiktheid, in den geest van de Amerikaansche „tests”. Zoowel die voorlichting als dat onderzoek zouden al op de lagere school moeten beginnen, en de onderwijzers — vooral die in handenarbeid en dergelijke vakken, — zouden van al hun leerlingen nauwkeurige aantekeningen moeten bijhouden. Tenslotte bestrijdt hij nog enkele bezwaren tegen een dergelijke beroepsoriëntering. Zoo is betoogd, dat degenen die zich geheel op één bepaald beroep hebben toegelegd, in geval van invaliditeit of malaise in een bedrijf, eigenlijk niets anders kunnen beginnen. Maar beroeps-oriëntering is niet het onderwijzen van de uitoefening van een binnen enge grenzen beperkt beroep; beroepsoriëntering heeft slechts ten doel te bewerken, dat uit de verschillende beroepen, oordeelkundig en met kennis van zaken, dat beroep gekozen wordt, waarin men de meeste kans heeft om te slagen.

In de aflevering Nov.—Dec. 1924 vindt men een studie van Paul Cloarec over: „La propriété” waarin men o.a. een historisch overzicht vindt van de verschillende opvattingen over het eigendomsrecht en van de verschillende vormen, waarin het zich heeft gemanifesteerd vanaf het primitieve tijdperk tot op heden. Yves Guyot schrijft over „La religion de l'Humanité (d'Auguste Comte) et l'organisation des actions réflexes”.

W. P. BAKHOVEN.

S. R. Steinmetz: Die Mode. Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie, 5e jaargang blz. 362—410 en 6e jaargang blz. 29—53.

De mode behoort tot de groep der sociale verschijnselen, waarover veel geschreven is, aanvankelijk vooral door moralisten, later ook door economen. Prof. Steinmetz evenwel beschouwt de mode uit een sociologisch en sociaal-psychologisch oogpunt. Van dezen schrijver, die zich steeds keert tegen de speculatieve sociologie, was het te verwachten, dat het uitgangspunt zijner beschouwingen de waarneming, de realiteit zou zijn.

Teneinde daarbij de aandacht niet door nevenverschijnselen te laten afleiden, wordt allereerst bepaald, wat men onder „mode” heeft te verstaan en daarna zoo scherp mogelijk de grens getrokken tusschen mode en verwante verschijnselen.

Schr. toetst nu een achttal definities van bekende sociologen en ethnologen en geeft dan als de zijne: „die Mode ist der periodische Stilwechsel von mehr oder weniger zwingendem Charakter” (365); de periodiciteit en het dwingende karakter zijn dus haar eigenlijke kenmerken.

Een onderzoek naar de modeverschijnselen zal de meeste vruchten opleveren als men ze bestudeert in die volksgroep en bij die voorwerpen, waar ze het duidelijkst zijn waar te nemen. Daarom beperkt Schr. zijn waarnemingen tot de kleeding der vrouwen en wel in onzen tijd; hier kunnen de uiterlijke verschijnselen zoowel als de innerlijke drijfkrachten het best worden bestudeerd. Wel is waar zijn er reeds in de Oudheid en ook wel bij primitieve volken bepaalde modeverschijnselen waar te nemen, doch mode in den eigenlijken zin heerscht slechts bij de kultuurvolken en wel te sterker, naarmate beschaving toeneemt en het standsverschil verdwijnt. „Ihre volle, unbeschränkte Herrschaft erreicht die Mode erst in unserer Zeit im europäischen Kulturkreis” (376).

Wat neemt men hier nu waar? Schr. vat zijn waarnemingen samen in elf punten (377—379), waaruit blijkt, dat een nieuwe mode slechts geleidelijk navol-

ging vindt en wel bij vrouwen uit alle standen. In de keuze van snit, kleur en stof is steeds plaats voor de persoonlijke wenschen van de koopster, waardoor er een groote verscheidenheid in de vrouwenkleeding valt op te merken. Hierin staat de provincie niet achter bij de stad; internationale verschillen ontbreken nagenoeg.

Zijn deze regels, zoo vraagt de Schr., zich verder af, in overeenstemming te brengen met de klasse-theorie van Spencer, den eenigen socioloog, die een algemeene theorie van de mode gaf? Neen. Spencers theorie kan slechts gelden voor een standenmaatschappij, waar de scheiding der klassen niet al te streng is doorgevoerd. Juist daar, waar de kracht der klasse-organisatie wordt verbroken, vangt de macht der mode aan. De klasse is niet oorzaak en kern van de mode: in Amerika, waar van klassen geen sprake is, viert de mode haar hoogste triomfen.

De veranderlijkheid is één der principieele kenmerken van de mode. Welke zijn de wijzigende krachten? Sombart, Troeltsch en Neuburger wijzen op den producent, maar dit kan slechts ten deele juist zijn, omdat ten slotte toch de consument beslist, van wiens luim de modefabrikant afhankelijk is. De mode is geen spruit van het Kapitalisme, maar stamt uit een ouder geslacht.

Elke modeverandering is de resultante van verschillende krachten, die de Schr. terugbrengt tot vier groepen: stuwende, richtinggevende, remmende en behoudende. Uitvoerig wordt de beteekenis van elk der krachten onderzocht (387—410), terwijl bovendien gewezen wordt op enkele meer algemeene, zooals rijkdom, het stadsleven en de sterke sociale democratisering; het wegvallen der sociale scheiding vindt zijn uitdrukking in de algemeenheid der mode.

Al deze krachten bepalen het tempo der modewisseling. Dit tempo vooral heeft de aandacht der moralisten getrokken. In het algemeen is het niet zoo snel als wel wordt aangenomen, al moet onmiddellijk worden toegegeven, dat juist die snelle wisseling één der kenmerken is van de mode onzer dagen. Voorts wordt deze gekenmerkt door de algemeenheid harer heerschappij over een steeds grooter terrein. Daarbij geven de sociale verhoudingen ook een zekere richting: de grootere sensualiteit, zooals die altijd gedurende of onmiddellijk na een sociale catastrofe valt waar te nemen, zoowel als de grootere vrijheid, die het moderne meisje geniet, vinden haar uitdrukking in de moderne vrouwenkleeding, die bovenal jongemeisjeskleeding lijkt, geïnspireerd door het Amerikaansche en het Australische meisjesstijpe: actief, zinnelijk, ongegeneerd.

Maar nergens treft men de gelijkvormigheid en de passiviteit der „consumenten”, welke de geldende mode-theorie zou doen verwachten. Geen onverbidde-lijke mode-wet, geen onderdanige menigte; wie niet gehoorzaamt, is daardoor nog geen strafschuldige!

H. N. t. V.

Manne Eriksson. „Bondeliv i Norra Uppland vid mitten av förra arhundradet” (Materiell Kultur).

Fataburen, Kulturhistorisk Tidskrift, 1925. Häfte 2—3 Uitgave: Nordiska Museet. Stockholm.

Het laatste dubbelnummer van het steeds interessante folkloristische en cultuur-historische tijdschrift: „Fataburen” bevat een voorbeeldige studie van Manne Eriksson over het boerenleven in Noordelijk Uppland, een model-monografie, zooals ik ze zoo gaarne ook voor Nederland zag verschijnen. Maar wij zijn hier nog lang niet zoo ver, dat we in samenvattende overzichten het resultaat van onderzoekingen kunnen publiceeren. Het eenige voorbeeld, dat we naast de reeds talrijke Scandinavische kunnen stellen, is de monografie, welke de heer Klaas Uilkema gewijd heeft aan het Friesche huis. Wij missen in Nederland ook een organisatie als Zweden rijk is in de „Byundersökningarna” van het Nordiska Museet onder leiding van den eminenten Sigurd Erixon. De opdracht welke de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te

Leiden gegeven heeft aan den heer Klaas Uilkema n.l.: het instellen van een onderzoek naar de ontwikkeling van het vaderlandsche boerenhuis, is te veel omvattend om door één mensch binnen afzienbaren tijd volbracht te kunnen worden. Daarbij zijn de ter beschikking gestelde middelen natuurlijk ten eenenmale onvoldoende. In Zweden heeft men dit nationale werk geheel anders opgevat! Geleid door de directie van het Nordiskamuseet en het openluchtmuseum Skansen, in eerste instantie uitgaande van het daar reeds verzamelde materiaal, heeft men sedert een tiental jaren over heel Scandinavië onderzoekingen verricht, waarvan nu de resultaten in samenvattende monografieën gepubliceerd worden. De hier aangekondigde levert het bewijs, hoe men in Zweden daarbij zijn aandacht laat uitgaan naar talrijke bijzonderheden, welke hier te lande nog nimmer, voor zoover mij bekend is, het onderwerp van ernstige studie vormden. Daar zijn bijv. de verschillende tuin- en weide-afsluitingen, die zoowel in Scandinavië als in Oostenrijk ijverig bestudeerd zijn. Waardevolle monografieën gaf Marie Andree Eysen voor Salzkammergut in *Zeitschrift für Oesterreichische Volkskunde* Jahrgang IV S. 273 (1898) en in haar verzamelwerk: „Volkskundliches aus dem bayrisch-österreichischen Alpengebiet” pag. 218—269 (1910) en in tal van Zweedsche folkloristische tijdschriften is aan weg-, weide-, hof- en erfafsluiting de aandacht geschonken, welke ik ook in Nederland zoo gaarne op deze vaak gewestelijk zeer varierende landelijke verschijningen zag gericht. Ook in de monografie der beide kerspels Östervåla en Tierp uit Noordelijk Uppland zijn verschillende vormen van „gärdesgårdar” in schets gebracht. Nadat eerst bij verschillende situatietekeningen, reconstructies en plattegronden het boerenhuis in zijn ontwikkeling behandeld is, wordt het leven op de boerderij geschilderd, waarbij volop gelegenheid is tot een in woord en beeld behandelen der verschillende werktuigen die gebruikt werden bij de kaas- en boterbereiding, bij den akkerbouw, hooiteelt, de teerwinning en het houtschoolbranden. Een jaar-rondgang door het leven op zoo’n boerderij gaf Manne Eriksson aanleiding tot het ter plaatse maken van allerlei teekeningen van dakconstructies, ploegstellen, paardentuigage (met de gewestelijke kerspelbenamingen der onderdeelen); van het gereedschap dat als „lie”, „närve”, „höslepu” en „Säskrok” bij den hooi-oogst gebruikt wordt; van verschillende boerenwagens en boerenkarren-typen, waarbij ook de sleden niet vergeten zijn; van spinnewielen, weefgetouwen, haspel, braak en hekel, zoodat wij een vrij volledig overzicht krijgen van den inventaris op zulk een Upplandsche hofstede. Het materiaal voor deze publicatie werd bijeengebracht in de jaren 1915—1919 en in 1920—21, en tal van personen, geboortig uit Östervåla en Tierp, waarvan de oudste geboren was in 1833, werden ondervraagd en hebben hun medewerking verleend om Manne Eriksson in staat te stellen een zoo betrouwbaar mogelijk beeld te geven van „Bondeliv i Norra Uppland vid mitten av förra arhundradet”.

D. J. VAN DER VEN.